

Informacja o przygotowaniu programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS) do wdrażania zasad równościowych¹ oraz zapewnienia jego zgodności z Kartą Praw Podstawowych (KPP) i Konwencją o Prawach Osób Niepełnosprawnych (KPON).

1. Podstawy prawne, na których opieramy przyjmowane rozwiązania.

Przygotowaliśmy system realizacji FEnIKS do stosowania zasad równościowych i zgodności z warunkami horyzontalnymi, opierając się przede wszystkim o:

- Rozporządzenie PE i Rady (UE) 2021/1060 – preambuła pkt 6, artykuł 9 ustępy 1-3,
- Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej – artykuły 32 i 33,
- Kartę Praw Podstawowych Unii Europejskiej - w szczególności artykuły: 20, 21, 23, 25, 26,
- Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych – w szczególności artykuły: 4, 5, 6, 7, 9 i 12,
- Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027 (wytyczne równościowe).

Wszystkie te akty prawne i dokumenty zamieściliśmy na stronie internetowej FEnIKS w zakładce „Przestrzeganie zasad równościowych”².

2. Działania podjęte przez IZ w celu realizacji zasad równościowych/przestrzegania zgodności z KPP i KPON w trakcie realizacji FEnIKS

Obowiązek stosowania zasad równościowych oraz zapewnienia zgodności z KPP i KPON dotyczy wszystkich etapów/całego procesu wdrażania Programu.

W związku z tym:

2.1 Wyznaczyliśmy Koordynatorów do spraw zasad równościowych i KPP

2.1.1 Koordynatorzy w IZ – Funkcję koordynatorów w IZ, zgodnie z Regulaminem Organizacyjnym IZ (Departamentu Programów Infrastrukturalnych w MFiPR, DPI), pełnią pracownicy:

¹ Zasady wskazane w Umowie Partnerstwa: zasada równości kobiet i mężczyzn oraz zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

² <https://www.feniks.gov.pl/strony/dowiedz-sie-wiecej-o-programie/przestrzeganie-zasad-rownosciovych/#Podstawy%20prawne>

- Wydziału Procedury Odwoławczej, tj.:
 - koordynatorka zasad równościowych – Barbara Oman-Burakowska, adres e-mail: barbara.oman-burakowska@mfi.pr.gov.pl;
 - koordynatorka do spraw zgodności z KPP – Anna Łepkowska, adres e-mail: anna.lepkowska@mfi.pr.gov.pl;
- Wydziału Koordynacji Programowania, tj.:
 - zastępca koordynatora zasad równościowych – Sławomir Pęksa, adres e-mail: slawomir.peksa@mfi.pr.gov.pl.

2.1.2 Łącznicy równościowi – W celu usprawnienia wewnętrznego przepływu informacji, w pozostałych wydziałach DPI zostali wyznaczeni pracownicy stale współpracujący z zespołem Koordynatorów (tzw. Łącznicy równościowi).

2.1.3 Koordynatorzy w IP – Zadbaliśmy o wyznaczenie Koordynatorów w poszczególnych IP.

2.2 Przygotowaliśmy procedury zgodnie z wymogami wynikającymi z wytycznych równościowych

Procedury IZ FEnIKS zawarte w instrukcji wykonawczej zostały już opracowane, natomiast poszczególne IP są w trakcie ich tworzenia.

Dbamy o to, aby w instrukcjach wykonawczych instytucji w systemie realizacji FEnIKS procedury te obejmowały w szczególności:

2.2.1 Procedury wyboru projektów – zawierające obowiązek oceny projektu z zachowaniem zasad i procedur przewidzianych we właściwych przepisach prawa, zapewniających wybór projektów do dofinansowania w sposób przejrzysty, rzetelny i bezstronny, w oparciu o przyjęte przez KM FEnIKS kryteria dotyczące stosowania zasad równościowych oraz zgodności projektów z KPP i KPON. Wynik oceny projektu m.in. w zakresie spełniania zasad równościowych oraz zgodności projektów z KPP i KPON wraz z uzasadnieniem oceny, członek Komisji Oceny Projektu odnotowuje w sporządzonej karcie oceny lub liście sprawdzającej.

2.2.2 Procedury obsługi zgłoszeń dotyczących niezgodności projektów lub działań związanych z wdrażaniem FEnIKS z KPP lub KPON – oparte są na założeniu, że IP i IW będą rozpatrywać zgłoszenia na działania beneficjentów, z którymi zawarły umowy o dofinansowanie, IZ będzie rozpatrywać zgłoszenia dotyczące działań IP/IW, a także zgłoszenia przekazane jej przez Rzecznika Funduszy Europejskich (RFE) lub Komisję Europejską (KE), natomiast zgłoszenia dotyczące działań podejmowanych przez IZ rozpatrywane będą przez RFE. Informacje o możliwości przesłania takiego zgłoszenia do

IW/IP/IZ planujemy umieścić na stronach internetowych dotyczących wdrażania FEnIKS prowadzonych przez poszczególne instytucje.

Zgłoszenia dotyczące wystąpienia niezgodności działań IP/IW z zapisami KPP lub KPON mogą być kierowane do IZ FEnIKS:

- na adres: Ministerstwo Funduszy i Programów Regionalnych, ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa,
- na skrzynkę nadawczą e-PUAP MFiPR: /MIR/SkrytkaESP,
- z wykorzystaniem formularza na stronie internetowej MFiPR: <https://www.feniks.gov.pl/strony/dowiedz-sie-wiecej-o-programie/zglaszanie-nieprawidlowosci/>,
- z wykorzystaniem mechanizmu sygnalistycznego rozumianego jako dedykowany adres e-mail: rownosc.feniks@mfipr.gov.pl.

2.2.3 Procedury przygotowania raportów dla KM FEnIKS z obsługi zgłoszeń – zakładające sporządzanie raz w roku przez IZ – we współpracy z IP, IW, RFE oraz Rzecznikiem Praw Obywatelskich – zbiorczego raportu na temat wszystkich obsłużonych zgłoszeń dotyczących FEnIKS. Komitet będzie informowany o charakterze oraz liczbie zgłoszeń i przypadków niezgodności z KPP lub KPON, ich statusie oraz o tym, jakie działania zostały podjęte przez właściwe instytucje w związku z ich wystąpieniem, a także jakie podjęto działania naprawcze/prewencyjne w celu uniknięcia powtórzenia się takich sytuacji w przyszłości.

2.2.4 Procedury kontroli projektów i weryfikacji wniosków o płatność – pod kątem sprawdzania, czy beneficjent wywiązał się z podjętych zobowiązań w zakresie zaplanowanych we wniosku o dofinansowanie działań służących realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji oraz zasady równości kobiet i mężczyzn.

2.3 Zleciliśmy IP wykonanie analiz równościowych w priorytetach FEnIKS

W okresie od stycznia do końca maja 2023 roku w priorytetach I-VII FEnIKS wykonano analizy wpływu interwencji na grupy zagrożone dyskryminacją.

Podsumowanie najważniejszych wniosków z analiz zawarliśmy w pkt 3 niniejszej informacji, natomiast linki do opublikowanych pełnych raportów znajdują się na stronie internetowej FEnIKS, w zakładce „Przestrzeganie zasad równościowych”³.

2.4 Podjęliśmy działania o charakterze informacyjnym

Na stronie internetowej FEnIKS utworzyliśmy zakładkę „Przestrzeganie zasad równościowych”. Umieściliśmy na niej podstawowe informacje o obowiązku przestrzegania tych zasad oraz KPP i KPON w trakcie realizacji projektów. Zakładkę tę będziemy rozbudowywać o kolejne istotne informacje. Planujemy utworzenie podobnych zakładek na stronach instytucji organizujących nabory projektów do dofinansowania.

³ <https://www.feniks.gov.pl/strony/dowiedz-sie-wiecej-o-programie/przestrzeganie-zasad-rownosciowych/>

W skierowanej do wnioskodawców instrukcji dotyczącej przygotowania wniosku o dofinansowanie (umieszczonej w aplikacji WOD2021, w Centralnym Systemie Teleinformatycznym) umieściliśmy szczegółowe wskazówki na temat zakresu wymaganego uzasadnienia potwierdzającego zgodność projektu z przyjętymi horyzontalnymi kryteriami równościowymi.

2.5 Pracujemy nad zaleceniami dla instytucji

Oprócz przygotowania wymaganych procedur w ramach instrukcji wykonawczych poszczególnych instytucji, dodatkowo, tam gdzie jest to uzasadnione, opracowujemy dodatkowe zalecenia:

2.5.1 Zalecenia w zakresie sprawozdawczości programu FEnIKS 2021-2027

W zaleceniach tych, opublikowanych na stronie internetowej FEnIKS w zakładce „Prawo i dokumenty”⁴, przewidziano, że w „ocenie do przeglądu rocznego”, którą musimy przekazywać do KE nie później niż miesiąc przed spotkaniem rocznym, będziemy raportować na temat spełniania warunków podstawowych dotyczących zgodności z KPP i KPON.

2.5.2 Zalecenia w zakresie kontroli i nieprawidłowości w ramach FEnIKS 2021-2027

Trwa przygotowanie tych zaleceń, planujemy je opublikować w IV kwartale bieżącego roku. Obejmują one między innymi zagadnienia kontroli w zakresie zrealizowanych przez beneficjentów działań służących realizacji zasad równościowych.

2.5.3 Poradnik dla instytucji i beneficjentów na temat realizacji zasad równościowych w FEnIKS

Planujemy zlecenie przygotowanie takiego poradnika. Aktualnie pracujemy nad opisem przedmiotu zamówienia publicznego w tym zakresie.

2.6 Planujemy organizację szkoleń

Planujemy rozpocząć działania szkoleniowe skierowane do pracowników instytucji, w tym członków Komitetu Monitorującego FEnIKS, mające na celu podnoszenie świadomości i wiedzy dotyczącej wdrażania zasad równościowych.

2.7 Planujemy w przyszłości analizę (ocenę) stosowanych rozwiązań

Zgodnie z wytycznymi równościowymi, IZ ma obowiązek przynajmniej raz w okresie realizacji programu przeprowadzić analizę sposobu jego wdrażania w zakresie zgodności z zasadami równościowymi. Wyniki tej analizy prezentowane są na forum komitetu monitorującego.

Ze względu na wskazany obowiązek oraz aktualny harmonogram naborów wniosków planowanych w FEnIKS, przewidujemy realizację tego badania w 2025 roku.

⁴ <https://www.feniks.gov.pl/strony/dowiedz-sie-wiecej-o-programie/prawo-i-dokumenty/#/domyslne=1/strona=2>

3. Analizy wpływu priorytetów FEnIKS na grupy zagrożone dyskryminacją (tzw. „analizy równościowe”)

Najważniejsze wnioski płynące z raportów z analiz równościowych przeprowadzonych przez IP:

- Postanowienia FEnIKS są zgodne z kluczowymi aktami prawnymi i dokumentami wymienionymi w punkcie 1.
- FEnIKS ma pozytywny wpływ na grupy, które mogą znajdować się w niekorzystnej sytuacji, być zagrożone wykluczeniem społecznym lub narażone na dyskryminację.
- Odpowiednie kryteria wyboru projektów pomogą wybrać do dofinansowania projekty zgodne z zasadami równościowymi oraz KPP i KPON oraz preferować projekty wykraczające ponad standardy dostępności.
- Trzeba podnosić świadomość wnioskodawców i beneficjentów oraz zachęcać ich do wdrażania rozwiązań na rzecz równego traktowania i niedyskryminacji w projektach. Pomogą w tym: materiały edukacyjne wskazujące praktyczne aspekty uwzględniania zasad równościowych w przygotowywanych projektach, katalogi dobrych praktyk, spotkania informacyjne itp.
- Należy szkolić pracowników instytucji, zwłaszcza osoby zasiadające w komisjach oceny projektów, do rzetelnej weryfikacji informacji przedstawianych we wnioskach o dofinansowanie projektów.
- Podczas oceny projektu trzeba ustalić, co dokładnie składa się na propozycję wnioskodawcy oraz w jaki sposób będzie można później sprawdzić, czy jego zobowiązanie zostało wykonane. Nie powinno się akceptować ogólnych deklaracji, trzeba wymagać od wnioskodawców konkretnych propozycji działań i identyfikować możliwe mechanizmy weryfikacji tych działań.

4. Dotychczasowe i planowane działania IZ są spójne z wnioskami z analiz równościowych

4.1 W zakresie kryteriów wyboru projektów:

10 lutego 2023 roku Komitet Monitorujący FEnIKS (KM FEnIKS) zatwierdził następujące horyzontalne kryteria wyboru, których spełnienie jest konieczne do otrzymania dofinansowania:

- Zgodność projektu z zasadami równości szans, włączenia społecznego i niedyskryminacji,
- Zgodność projektu z Kartą Praw Podstawowych Unii Europejskiej,
- Zgodność projektu z Konwencją o Prawach Osób Niepełnosprawnych.

Aktualnie trwa proces przyjmowania przez Komitet Monitorujący zestawów kryteriów specyficznych dla danego działania/typu projektów w programie FEnIKS. Kryteria specyficzne, tam gdzie jest to uzasadnione (między innymi rekomendacjami z analiz równościowych), preferują projekty wnioskodawców stosujących lub planujących wspierać działania wykraczające poza przyjęte standardy dostępności. W tym celu IZ na bieżąco współpracuje z IP nad odzwierciedleniem wniosków płynących z analiz równościowych w kryteriach specyficznych dla poszczególnych działań programu.

Wszystkie zatwierdzone przez KM FEnIKS kryteria są powszechnie dostępne na stronie internetowej FEnIKS⁵.

4.2 W zakresie podnoszenia świadomości wnioskodawców i beneficjentów:

- 1) Utworzona na stronie internetowej FEnIKS zakładka „Przestrzeganie zasad równościowych”⁶ zawiera podstawowe informacje o obowiązku przestrzegania tych zasad oraz KPP i KPON w trakcie realizacji projektów.
- 2) Instrukcja dotycząca przygotowania wniosku o dofinansowanie zawiera szczegółowe wskazówki na temat zakresu wymaganego od wnioskodawców uzasadnienia potwierdzającego zgodność projektu z przyjętymi horyzontalnymi kryteriami równościowymi.
- 3) Przygotowaliśmy wzory umów o dofinansowanie zawierające postanowienia:
 - zobowiązujące beneficjentów do przestrzegania wytycznych równościowych, w tym ustalonych - w załączniku nr 2 do wytycznych - standardów dostępności, oraz KPP i KPON,
 - zobowiązujące beneficjentów do upublicznienia informacji o możliwości zgłaszania - do IZ lub IP - podejrzeń o niezgodności projektów lub działań beneficjenta z KPON i KPP przez uczestników projektów lub ostatecznych ich odbiorców,
 - umożliwiające instytucjom, w przypadku naruszenia standardów dostępności, zobowiązanie beneficjenta do realizacji działań naprawczych, a w określonych przypadkach - uznanie wydatków bezpośrednich w projekcie za niekwalifikowalne,
 - umożliwiające instytucjom, w przypadku niewywiązywania się z obowiązków określonych w Umowie, związanych z ochroną danych osobowych i stosowaniem zasad równościowych (w tym obowiązku niedyskryminacji i poszanowania praw podstawowych) - nałożenie korekt na koszty pośrednie (obniżenie stawki ryczałtowej wnioskodawcy na zarządzanie)
 - wskazujące, że podjęcie przez beneficjenta w trakcie realizacji projektu uchwały dyskryminującej (typu „anty-LGBT”) może być powodem rozwiązania z nim umowy o dofinansowanie,

⁵ <https://www.feniks.gov.pl/strony/dowiedz-sie-wiecej-o-programie/instytucje-w-programie/komitet-monitorujacy/dokumenty/>

⁶ <https://www.feniks.gov.pl/strony/dowiedz-sie-wiecej-o-programie/przestrzeganie-zasad-rownosciowych/>

- zawierające postanowienia odnoszące się do realizacji niektórych praw podstawowych - ochrony danych osobowych, ochrony własności intelektualnej (prawa autorskie).

Obowiązujące w FEnIKS wzory umów o dofinansowanie są dostępne na stronie internetowej FEnIKS w zakładce „Wzory dokumentów”⁷. Ponadto wzór umowy jest obligatoryjnym elementem regulaminu wyboru projektów w sposób konkurencyjny.

- 4) Dodatkowo, zgodnie z przyjętymi procedurami, instytucje organizujące nabór projektów do dofinansowania, poprzez postanowienia regulaminów wyboru projektów w sposób konkurencyjny albo niekonkurencyjny, informują wnioskodawców o konieczności zastosowania standardów dostępności w przygotowywanych projektach.
- 5) Podjęliśmy działania w celu opracowania poradnika dla instytucji i beneficjentów na temat realizacji zasad równościowych w FEnIKS oraz przestrzegania KPP i KPON. W dalszej kolejności planujemy przygotowanie szkoleń on-line bazujących na tym poradniku.

4.3 W zakresie szkolenia pracowników instytucji:

- 1) Koordynatorki zasad równościowych i do spraw zgodności z KPP wyznaczone w DPI uczestniczyły:
 - 16 marca 2023 roku - w warsztatach na temat stosowania Karty Praw Podstawowych UE, zorganizowanych dla przedstawicieli instytucji zarządzających we współpracy z Biurem Rzecznika Praw Obywatelskich
 - 30 maja 2023 roku - w spotkaniu sieciującym, zorganizowanym przez Rzecznika Funduszy Europejskich dla koordynatorów do spraw KPP.

W przyszłości Koordynatorki nadal będą uczestniczyły w dalszych spotkaniach i szkoleniach tego typu oraz dzieliły się nabytą wiedzą z innymi pracownikami DPI oraz Koordynatorami wyznaczonymi w IP.

- 2) Wystąpiliśmy do Biura Zarządzania Zasobami Ludzkimi (BZL) MFiPR o organizację szkolenia z tematyki stosowania zasad równościowych dla pracowników IZ FEnIKS. BZL przystąpiło do realizacji tego zadania (w czerwcu bieżącego roku zebrano od pracowników ankiety w zakresie zagadnień, które powinny być omówione na tym szkoleniu). Szkolenia zorganizowane przez BZL (wykłady) zostaną nagrane, a następnie udostępnione pracownikom IZ on-line, zakładamy, że jeszcze w tym roku. Szkolenia te będą udostępnione również pracownikom IP i IW na platformie: <https://bazawiedzy.funduszeuropejskie.gov.pl/>
- 3) Jesienią bieżącego roku planujemy organizację kilku 3-4 godzinnych spotkań wewnętrznych dla pracowników IZ FEnIKS z przeciwdziałania dyskryminacji i mobbingowi. Poprowadzi je Koordynatorka do spraw zgodności z KPP wyznaczona w DPI, która jest jednocześnie mediatorem wewnętrznym MFiPR i członkiem zespołu antymobbingowego (została przeszkolona w tym obszarze).

⁷ <https://www.feniks.gov.pl/strony/dowiedz-sie-wiecej-o-programie/zobacz-wzory-dokumentow/>

- 4) Podjęliśmy działania w celu opracowania poradnika dla instytucji i beneficjentów na temat realizacji zasad równościowych w FEnIKS. W dalszej kolejności planujemy przygotowanie szkoleń on-line bazujących na tym poradniku. Szkolenia te będą dostępne również dla Członków KM FEnIKS.
- 5) W przyszłości przewidujemy organizację szkoleń dotyczących stosowania zasad równościowych również przez IP i IW, w zależności od zdiagnozowanych potrzeb. Szkolenia te adresowane będą do ich własnych pracowników lub wnioskodawców i beneficjentów FEnIKS.

4.4 W zakresie oceny informacji zawartych w złożonych wnioskach o dofinansowanie:

Przekazaliśmy IP wskazówki dotyczące stosowania zasad równościowych w przygotowywanych procedurach oceny projektów. Wskazaliśmy zakres informacji, jakie KOP powinna ustalić w trakcie oceny wniosku o dofinansowanie. W naszych wskazówkach położyliśmy nacisk na konkretyzację informacji przedstawianych przez wnioskodawców.

5. Współpraca z Komitetem Monitorującym FEnIKS 2021-2027

Komitet Monitorujący FEnIKS ustanowiony został na mocy Zarządzenia Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z 25 listopada 2022 r. w sprawie powołania Komitetu Monitorującego Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027.

Skład oraz zadania Komitetu zostały określone w zarządzeniu. Określając skład Komitetu wzięto pod uwagę realizację zasady partnerstwa, reprezentatywność poszczególnych środowisk, zrównoważony udział różnych stron i grup partnerów oraz taką liczbę członków, która umożliwi sprawne działanie gremium.

W skład Komitetu wchodzi przedstawiciele:

- Instytucji Zarządzającej Programem Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko na lata 2021-2027,
- Instytucji Pośredniczących i Wdrażających ustanowionych w systemie realizacji Programu,
- Instytucji Państwa Członkowskiego,
- Partnerów, o których mowa w art. 8 rozporządzenia ogólnego.

W szczególności członkami KM są przedstawiciele organizacji pozarządowych działających na rzecz:

- osób z niepełnosprawnościami,
- niedyskryminacji,
- praw podstawowych,
- promowania włączenia społecznego,
- promowania równości kobiet i mężczyzn.

Przyjęty 10 lutego 2023 roku Regulamin KM FEnIKS, w § 11 wskazuje zadania Komitetu dotyczące monitorowania zgodności Programu z KPP i KPON. W zadaniach tych ujęto w szczególności analizę informacji przekazywanych przez IZ na temat obsłużonych zgłoszeń dotyczących niezgodności projektów (lub działań podejmowanych w celu wdrażania FEnIKS) z KPP lub KPON. Ponadto wskazano, że w przypadku powtarzających się naruszeń istotnych z punktu widzenia realizacji Programu, KM FEnIKS może podjąć określone działania w celu przeciwdziałania występowaniu tych naruszeń w przyszłości.

Wszystkie informacje dotyczące prac Komitetu Monitorującego znajdują się na stronie internetowej programu (<https://www.feniks.gov.pl/strony/dowiedz-sie-wiecej-o-programie/instytucje-w-programie/komitet-monitorujacy/>).